

بررسی اثر میانجی حساسیت به طرد و خودکارآمدی اجتماعی در رابطه با طرد اجتماعی و اضطراب اجتماعی در بین دختران نوجوان شهر اردبیل

سیف اله آقاجانی^۱، فاطمه تاجیک^۲

^۱ استاد روانشناسی، گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی.

^۲ دانشجوی دکتری تخصصی روانشناسی، گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران (نویسنده مسئول)

چکیده

مطالعه حاضر با هدف بررسی ارتباط بین طرد اجتماعی و اضطراب اجتماعی و نقش میانجی حساسیت طرد و خودکارآمدی اجتماعی در دختران نوجوان شهر اردبیل انجام شد. پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه دختران نوجوان مشغول به تحصیل مقطع متوسطه اول مدارس شهر اردبیل سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ که تعداد آنان جامعه نمونه‌ای به حجم ۲۶۲ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای انتخاب انتخاب و به پرسشنامه‌های طرد اجتماعی، اضطراب اجتماعی، حساسیت به طرد و خودکارآمدی اجتماعی پاسخ دادند. داده‌های جمع‌آوری شده از طریق الگویابی معادلات ساختاری و با استفاده از روش حداقل مجزورات جزئی (PLS-SEM) تحلیل شد. نتایج نشان داد که طرد اجتماعی به صورت غیر مستقیم با حساسیت به طرد و خودکارآمدی اجتماعی اثر معنی‌داری داشت. مدل پیشنهادی دارای شاخص‌های برازش مناسبی بود. یافته‌ها نشان داد که مداخلات روانشناختی طرد اجتماعی می‌تواند تأثیرات مثبتی بر اضطراب اجتماعی داشته باشد.

واژه‌های کلیدی: حساسیت به طرد، خودکارآمدی اجتماعی، طرد اجتماعی، اضطراب اجتماعی، دختران نوجوان

۱. مقدمه

این یکی از مشکلات عمده‌ای که تأثیر مهم و بازدارنده‌ای بر شایستگی و پویایی نوجوانان دارد و مانع از شکل‌گیری صحیح هویت و شکوفایی استعدادها و توانایی‌های فکری و عاطفی آنان می‌شود، مشکل ارتباطات اجتماعی نوجوانان است. برخی توانایی برقراری ارتباط صحیح با دیگران را ندارند. با توجه به نسبت نوجوانان در کشور، سالانه تعداد زیادی از نوجوانان به دلیل اختلالات اضطرابی قادر به برقراری ارتباط اجتماعی نیستند (آقاری و همکاران، ۱۴۰۲). امروزه اضطراب یک مشکل برجسته سلامت‌روان در سراسر جهان بوده و بیش از ۳۵۰ میلیون نفر از آن رنج می‌برند. یک فراتحلیل نشان داد که با داده‌های یک میلیون شرکت‌کننده از ۳۰ کشور از سال ۱۹۹۴ تا ۲۰۱۴، شیوع اضطراب به ۱۲/۹ درصد می‌رسد (رووس و همکاران، ۲۰۲۳). اضطراب می‌تواند به سلامت و رفاه افراد آسیب برساند، مانند فقدان عاطفه مثبت، خستگی فیزیکی، درد روانی، اختلال در خواب و اشتها و بدتر از آن، این اثرات مضر ممکن است کیفیت زندگی آن‌ها را بیشتر مختل کند، افکار خودکشی را تشدید کند، و حتی منجر به خودکشی شود و به دلیل این تأثیرات مضر ممکن است تا سال ۲۰۳۰ به اولین بار پزشکی تبدیل شود (سوزانی و همکاران، ۲۰۲۲). در این زمینه، اضطراب و عوامل مؤثر بر آن مورد توجه تحقیقات مربوطه قرار گرفته است. از آنجایی که انسان‌ها ذاتاً حیواناتی اجتماعی هستند، روابط بین فردی خوب و هماهنگ برای سلامتی و رفاه مهم است، در حالی که روابط بین فردی ضعیف یا تجارب منفی تعامل اجتماعی برای سازگاری افراد مضر است؛ مانند طرد اجتماعی که به اضطراب منجر می‌شود (جنگ فنگ نیاو و همکاران، ۲۰۲۳). طرد اجتماعی^۱ (همچنین به عنوان طرد شدگی تعریف می‌شود) نه تنها یک تجربه متداول بین فردی منفی در زندگی روزمره ما است، بلکه یکی از هشداردهنده‌ترین و ناخوشایندترین تجارب برای انسان است که اثرات منفی مختلفی بر سازگاری افراد دارد (وانگ و همکاران، ۲۰۲۳). به عنوان مثال، طرد اجتماعی، که به معنای همراهی ضعیف و ارتباط اجتماعی است، به عنوان یک عامل خطر برای تنهایی عمل می‌کند. بر این اساس، این مطالعه با هدف بررسی ارتباط بین طرد اجتماعی و اضطراب و همچنین مکانیسم زیربنایی آن انجام شد. علاوه بر این، اگرچه اضطراب و طرد اجتماعی ممکن است در بین افراد در هر سنی وجود داشته باشد، اما هر دوی آن‌ها در بین دختران نوجوان برجسته‌تر هستند. در رابطه با اضطراب، بزرگسالان نوظهور (از ۱۸ تا ۲۵ سال) در دوره مهمی از گذار هستند و با فشارها و چالش‌های زیادی مواجه هستند (زینگ و همکاران، ۲۰۲۱)، به ویژه، دختران نوجوان که در سن گذار هستند و نسبت به روابط خود بسیار حساس هستند و باید با چالش‌های مختلفی روبرو شوند به تنهایی با آن‌ها کنار بیایند (به عنوان مثال، استرس تحصیلی، بین فردی و اقتصادی) (خان و همکاران، ۲۰۲۰). در نتیجه، آن‌ها در برابر ابتلا به اضطراب آسیب‌پذیرتر هستند و شیوع آن در بین

^۱Ross^۲Szuhany^۳Geng-feng Niu^۴Social exclusion^۵Wang^۶Zeng^۷Khan

۲۳،۸ تا ۴۲،۶۶ درصد برآورد شد. در عین حال، دختران نوجوان تمایل به داشتن انگیزه قوی برای به رسمیت شناختن اجتماعی و احساس تعلق از طریق روابط هماهنگ با همسالان دارند و آن‌ها نه تنها نسبت به آن مسائل حساس هستند، بلکه احتمال بیشتری برای مواجهه با مسائل اجتماعی منفی دارند. تجربیات (به عنوان مثال، طرد اجتماعی). این نه تنها می‌تواند به چهار نیاز اساسی انسان: تعلق، عزت نفس، کنترل و وجود معنا دار، آسیب برساند، بلکه پیامدهای منفی مختلفی مانند عزت نفس پایین، درد روانی، اضطراب اجتماعی، تنهایی، درماندگی و بی معنا بودن را نیز در پی دارد (کوبان^۱ و همکاران، ۲۰۲۳). در رابطه با اضطراب، تحقیقات نشان می‌دهد که طرد اجتماعی یک عامل پیش‌بینی کننده قوی برای اضطراب است و افرادی که از نظر اجتماعی طرد شده‌اند، بیشتر از علائم اضطرابی رنج می‌برند (لوو^۲ و همکاران، ۲۰۲۳). علیرغم رابطه قوی بین طرد اجتماعی و اضطراب، مکانیسم اساسی نیاز به بررسی بیشتر دارد که از اهمیت زیادی برخوردار است. حساسیت به طرد و خودکارآمدی اجتماعی نه تنها اختلالات فردی، بلکه عوامل شناختی فردی مهم هستند که ممکن است به طور بالقوه زمینه ساز تأثیر طرد اجتماعی بر اضطراب اجتماعی باشند. بنابراین بررسی نقش حساسیت به طرد و خودکارآمدی اجتماعی بین طرد اجتماعی و اضطراب اجتماعی بسیار ضروری است.

حساسیت به طرد^۳ به ترس از طرد شدن و افزایش پریشانی هنگام تجربه طرد اشاره دارد (میریشا^۴ و همکاران، ۲۰۲۳). که تأثیرات منفی متعددی بر تعاملات و روابط اجتماعی افراد دارد، زیرا افراد حساس به طرد، بیشتر انتظار دارند، ادراک می‌کنند و نسبت به طرد اجتماعی بیش از حد واکنش نشان می‌دهند و بنابراین برخی موقعیت‌های اجتماعی خنثی یا مبهم را به عنوان موقعیت‌های منفی یا تهدیدکننده در نظر می‌گیرند (فینستین^۵ و همکاران، ۲۰۲۰). بنابراین، حساسیت به طرد می‌تواند افراد را در برابر مشکلات مختلف سازگاری، از جمله مشکلات بیرونی و مشکلات درونی مانند افسردگی آسیب‌پذیر کند (گواو^۶ و همکاران، ۲۰۲۱). در عین حال، حساسیت به طرد نیز تحت تأثیر تجربه اجتماعی است و مطالعات مربوطه نشان داد که تجربه طرد شدن (رد والدین و همچنین طرد همسالان) می‌تواند حساسیت طرد شدن افراد را تا حد زیادی افزایش دهد و فرد تبعیض بیشتری را نیز تجربه کند (زاهو^۷ و همکاران، ۲۰۲۱). حساسیت به طرد یک دیاتز فردی مهم است (که افراد را نسبت به طرد شدن و تفکر منفی حساس می‌کند) و طرد اجتماعی شکل اصلی و رایج اضطراب اجتماعی در زندگی روزمره است. بنابراین، طرد اجتماعی مکرر ممکن است افراد را وادار به ایجاد حساسیت به طرد کند، که ممکن است باعث شود آن‌ها بیشتر تجربه کنند و بیشتر از طرد اجتماعی رنج ببرند و تا حدی ممکن است به یک دور باطل تبدیل شود؛ یعنی طرد اجتماعی ممکن است حساسیت افراد را به طرد شدن القا کند و خطر اضطراب را بیشتر افزایش دهد (گواو^۸ و همکاران، ۲۰۲۱). مطالعات قبلی

^۱Koban^۲Luo^۳effect of sensitivity^۴Mirisha^۵Feinstein^۶Gao^۷Zhao

همچنین نقش میانجی حساسیت به طرد را در تأثیر تجربیات اجتماعی منفی (به عنوان مثال، تجربه شایعات، طرد و تبعیض بیشتر) بر تنهایی، اضطراب اجتماعی تأیید کرده‌اند (زاهو و همکاران، ۲۰۲۱). بر اساس آن شواهد نظری و تجربی، این فرضیه مطرح شد که حساسیت طرد می‌تواند رابطه بین طرد اجتماعی و اضطراب را واسطه‌ای کند.

خودکارآمدی اجتماعی^۱ یکی دیگر از عوامل شخصی مؤثر بر اضطراب است. خودکارآمدی اجتماعی به باورهای افراد اشاره دارد که آن‌ها قادر به برقراری تماس اجتماعی و ایجاد دوستی‌های جدید هستند، که تجسم عینی خودکارآمدی در زندگی اجتماعی است (واتوو^۲ و همکاران، ۲۰۲۲). به خوبی ثابت شده بود که خودکارآمدی اجتماعی باعث ارتقای تعامل بین فردی مثبت می‌شود و از شاخص‌های متنوع سازگاری اجتماعی مانند شادی، عزت نفس بالا، اضطراب اجتماعی پایین و تنهایی سود بیشتری می‌برد (بلکریشن^۳ و همکاران، ۲۰۲۲). خودکارآمدی اجتماعی پایین نیز به عنوان یک خطر کلیدی در ایجاد افسردگی شناخته شد. در همین حال، مطالعات مربوطه نیز نشان داد که خودکارآمدی می‌تواند به طور مثبت خلاصه مؤلفه روانی کیفیت زندگی را برای بیماران مضطرب پیش‌بینی کند، در حالی که شدت اختلال برعکس است (هوود^۴ و همکاران، ۲۰۲۱). در همان زمان، خودکارآمدی اجتماعی تحت تأثیر تجارب اجتماعی روزانه قرار گرفت تجربیات اجتماعی خوب می‌توانند خودکارآمدی را ارتقا دهند، در حالی که تجربیات منفی (مانند تعارض بین فردی و طرد اجتماعی) می‌تواند به آن آسیب برساند به طور خاص، هنگام مواجهه با تجربیات منفی اجتماعی، افراد ممکن است تصور نادرستی از خود ایجاد کنند که توسط دیگران غیرقابل قبول، ناتوان در حفظ رابطه و حتی درمانده هستند (وانو و همکاران، ۲۰۲۲). همچنین مطالعات تجربی نشان داد که به عنوان نوعی تجربه اجتماعی نامطلوب، طرد اجتماعی با خودکارآمدی اجتماعی رابطه منفی دارد (بارلو^۵، ۲۰۲۰). در نتیجه، طرد اجتماعی ممکن است احساس خودکارآمدی اجتماعی افراد را کاهش داده و خطر اضطراب را افزایش دهد. یعنی، خودکارآمدی اجتماعی ممکن است به عنوان یک واسطه حیاتی بین طرد اجتماعی و اضطراب عمل کند. مطالعات تجربی همچنین دریافتند که خودکارآمدی اجتماعی رابطه بین عوامل محیطی اجتماعی (مانند رویدادهای استرس‌زای زندگی و روابط اجتماعی) و علائم اضطرابی را واسطه می‌کند (هوود و همکاران، ۲۰۲۱). این همچنین با مدل شناختی اضطراب مطابقت دارد، و اشاره می‌کند که شناخت (به عنوان مثال، خودکارآمدی اجتماعی) ناشی از عوامل محیطی، عامل مستقیم محاسبه کننده اضطراب است (بارلو، ۲۰۲۰). بنابراین، این فرضیه مطرح شد که خودکارآمدی اجتماعی می‌تواند به عنوان میانجی در رابطه بین طرد اجتماعی و اضطراب عمل کند.

علاوه بر این، حساسیت به طرد ارتباط تنگاتنگی با خودکارآمدی دارد. افراد با حساسیت بالای طرد نه تنها تجربیات اجتماعی منفی بیشتری را تجربه می‌کنند، بلکه از آن رنج بیشتری نیز می‌برند (سان و همکاران، ۲۰۲۱). در عین حال، آن‌ها

^۱social self-efficacy

^۲Vatou

^۳Balakrishnan

^۴Hood

^۵Barlow

^۶Sun

باورهای منفی بیشتری در مورد خود و روابط بین فردی دارند، مانند کاهش خودکارآمدی اجتماعی و افزایش اضطراب اجتماعی، و بیشتر باعث ناسازگاری و حتی اضطراب می شوند (باکیوگل و همکاران، ۲۰۲۰). به طور خاص، افراد با حساسیت طرد توجه بیشتری به نشانه های اجتماعی منفی می کنند و تجربیات اجتماعی منفی بیشتری را تجربه می کنند، بنابراین خودکارآمدی اجتماعی کمتری را تجربه می کنند (وو آ و همکاران، ۲۰۲۲). به عبارت دیگر طرد اجتماعی نه تنها از طریق اثرات واسطه ای جداگانه حساسیت به طرد و خودکارآمدی اجتماعی، بلکه از طریق اثر میانجی حساسیت به طرد و خودکارآمدی اجتماعی با اضطراب همراه بود. مطالعه حاضر با هدف بررسی مدل میانجی حساسیت به طرد و خودکارآمدی اجتماعی در رابطه بین طرد اجتماعی و اضطراب اجتماعی در بین دختران نوجوان اجرا شد.^۳

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی بود که در قالب مدلیابی معادلات ساختاری انجام گرفت. جامعه، نمونه و روش نمونه گیری: جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش آموزان دختر مدارس دولتی شهر اردبیل در سال ۱۴۰۳ - ۱۴۰۲ تشکیل دادند. از آنجایی که به زعم بسیاری از پژوهشگران حداقل حجم نمونه لازم در مدل های ساختاری ۲۰۰ است. حجم نمونه در پژوهش حاضر نیز با در نظر گرفتن احتمال افت نمونه ها، ۲۵۰ نفر در نظر گرفته شد که بعد از حذف داده های مخدوش ۲۶۲ پرسشنامه وارد تحلیل آماری شد. روش نمونه گیری مورد استفاده نیز نمونه گیری تصادفی خوشه ای چندمرحله ای بود. به منظور گردآوری داده ها از پرسشنامه های زیر استفاده شد.

۳. ابزار پژوهش

پرسشنامه خودکارآمدی اجتماعی (SSEQ): گادیانو و هربرت^۵ (۲۰۰۳) یک پرسشنامه خودکارآمدی اجتماعی ۹ سوالی تدوین کردند. شرکت کنندگان به هر آیتم بر اساس مقیاسی از ۱۰ گزینه (اصلاً مطمئن نیستم، اصلاً آزاردهنده نیست و اصلاً محتمل نیست = ۱ بسیار مطمئن هستم که خیلی در دسرساز است و خیلی احتمال دارد = ۱۰) درجه بندی می کنند و پاسخ می دهند. گویه های مربوط به مقوله در دسرساز به صورت معکوس نمره گذاری می شود و نمرات بالاتر، نشان دهنده خودکارآمدی بیشتر در موقعیت های اجتماعی است. این مقیاس سه مؤلفه خودکارآمدی را می سنجد. برای مهارت های مقابله ای (گویه های ۳-۱)، کنترل شناختی (گویه های ۶-۴)، کنترل عاطفی (گویه های ۹-۷) بالاترین نمره ای که آزمودنی در این پرسشنامه می تواند کسب کند، ۹۰ است. بنابراین، هر چه نمره یک فرد به ۹۰ نزدیکتر باشد، خودکارآمدی اجتماعی فرد بالاتر است. گادیانو و هربرت (۲۰۰۳) روایی این پرسشنامه را با کمک تحلیل مؤلفه های اصلی بررسی کردند و سه عامل را از آن استخراج کردند و همسانی درونی مقیاس را با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۱ گزارش کردند. این مقیاس سه مؤلفه خودکارآمدی برای مهارت های مقابله ای (گویه های ۳-۱)، کنترل شناختی (گویه های ۶-۴)، کنترل شناختی (ماده های ۴-۶) و کنترل عاطفی (گویه های ۹-۷) را اندازه گیری می کند با نمره نزدیکتر به ۹۰، فرد دارای خودکارآمدی اجتماعی بالاتری است با استفاده

^۵Bakioğlu

^۴Self- Efficacy for Social Situation Scale

^۵Gaudiano and Herbert

از ضریب آلفای کرونباخ $0/81$ برای زیرمقیاس های خودکارآمدی اجتماعی مثل مهارت های مقابله ای، کنترل شناختی و کنترل هیجانی به ترتیب به $0/75$ ، $0/73$ و $0/69$ به دست آمد. سازگاری درونی نیز برای زیرمقیاس های خودکارآمدی اجتماعی مثل مهارت های مقابله ای، کنترل شناختی و کنترل هیجانی به ترتیب $0/84$ ، $0/70$ و $0/76$ محاسبه شد (خیر و همکاران، 1387). همچنین خیر و همکاران (1387) روایی محتوایی این پرسشنامه را $0/82$ محاسبه کرد.

پرسشنامه طرد اجتماعی: مقیاس طرد اجتماعی همسالان توسط لیو-ویزل، ناتمن-شوارتز-استرنبرگ^۱ (2006) برای مطالعه اثرات روانشناختی بلندمدت طرد اجتماعی همسالان ایجاد شد. این ابزار بر اساس شش جنبه طرد اجتماعی توسط اشر، رز و گابریل است (2001) این شش جنبه در ۲۱ آیتم ساختار یافته اند، هر آیتم موقعیت های مختلف طرد اجتماعی را توصیف می کند و هر آیتم بر اساس مقیاس لیکرت ۵ درجه ای از ۱ (هرگز اتفاق نیفتاده) تا ۵ (بیشتر اوقات رخ می دهد) است. پایایی مقیاس کلی رتبه بندی شده است با آلفای کرونباخ $0/92$ گزارش شده است و ضریب پایایی آن در این مطالعه برای توهین $0/51$ ، برای نادیده گرفتن $0/76$ ، برای افترا $0/48$ و برای توهین فیزیکی $0/51$ است. حملات فیزیکی مجموع امتیازات طرد 84 $0/$ به دست آمد.

مقیاس اضطراب اجتماعی (LSAS-SR):^۲ این مقیاس توسط روانپزشکی به نام مایکل لیوویتز در دانشگاه کلمبیا و موسسه روانپزشکی ایالت نیویورک در سال 1987 تهیه شد. این مقیاس شامل ۲۴ عبارت در دو خرده مقیاس اضطراب عملکرد (13 بیانیه) و اضطراب موقعیت اجتماعی (11 بیانیه) است (عطری فرد، چویری، رسول زاده طباطبایی، جانبازوری، آزادواله و بانوپور، 1392). برای ترس (با امتیازات از 0 تا 3 به ترتیب برای گزینه های هرگز، کم، متوسط، شدید) و اجتناب (با امتیاز 0 تا 3 برای گزینه های هرگز، به ندرت، اغلب، همیشه) رتبه بندی می شود. این نمرات در چهار خرده مقیاس اضطراب عملکرد، اجتناب از عملکرد، ترس موقعیتی اجتماعی و اجتناب از موقعیت اجتماعی ارائه می دهد. برای به دست آوردن امتیاز برای خرده مقیاس های اضطراب عملکرد و اضطراب موقعیت اجتماعی، باید تمامی موارد مربوط به خرده مقیاس امتیازدهی شود تا امتیاز کسب شود. امتیاز کلی، ترس و اجتناب با هم جمع می شوند. حداکثر نمره اضطراب 78 است. حداکثر نمره موقعیت های اجتماعی 144 است. برش برای این مقیاس 55 است. با نگاهی به مجموع این دو خرده مقیاس می توان به سطح اضطراب اجتماعی یک فرد پی برد. علاوه بر این، نمره کمتر به معنای اضطراب کمتر و نمره بالاتر به معنای اضطراب بیشتر است (بکر، هاینریش، کیم و هافمن، 2002). پایایی به دست آمده در نمونه خارجی با آلفای کرونباخ کلی بین $0/80$ و $0/95$ است (2011) از روش ضریب آلفای کرونباخ برای بررسی پایایی این آزمون استفاده کردند. ضریب آلفای کل $0/95$ ، ضریب آلفا برای مقیاس اضطراب عملکرد $0/82$ و ضریب آلفا برای اضطراب موقعیت اجتماعی $0/91$ بود. در تحقیق در یک نمونه ایرانی نشان داده شد که پایایی بازآزمایی مقیاس اضطراب اجتماعی و خرده مقیاس های آن از $0/84$ تا $0/76$ و همخوانی درونی آن با روش انجام شده است. آلفای کرونباخ در محدوده $0/73$ تا $0/93$ گزارش شده است.

پرسشنامه حساسیت به طرد:^۳ این پرسشنامه ای است که توسط داوونی و فلدمن ایجاد شده است. این شامل ۱۸ سوال است که هر سوال دارای دو بخش است و در مقیاس لیکرت ۶ درجه ای رتبه بندی می شود. بخش (الف) سطح اضطراب افراد را در زمینه طرد شدن می سنجد و قسمت (ب) احتمال پذیرش آن ها را می سنجد. امتیاز کل با کم کردن نمره مورد انتظار پذیرفته شدگان در هر مورد (از قسمت B) از تعداد ۷ امتیاز مورد انتظار برای رد محاسبه می شود. سپس در هر موقعیت، نمره امید به طرد در سطح اضطراب ضرب می شود و سپس میانگین نمره برای ۱۸ موقعیت محاسبه می شود. به عبارت دیگر، داوونی

^۱Lev-Wiesel, Nuttman-Shwartz & Sternberg

^۲Liebowitz Social Anxiety Scale

^۳Questionna Rejection Sensitivity

^۴Downey & Feldman

و فلدمن سه مرحله را برای محاسبه حساسیت رد در این پرسشنامه ابداع کردند: (۱) محاسبه نمرات امید به رد برای هر مورد با کم کردن انتظار پذیرش از ۷ نمره انتظار برای رد برای هر مورد در نمره اضطراب آن و (۳) میانگین گیری. با نمرات به دست آمده برای تمامی آیتم های داوونی و فلدمن، پایایی درونی این پرسشنامه ۰/۸۵ است. آن را گزارش کردند. مولفه های اضطراب و انتظارات قابل قبول آن رابطه آماری معنی داری نشان دادند. شواهد نشان می دهد که این پرسشنامه قادر به پیش بینی ساختارهای شخصیتی است که از نظر مفهومی با حساسیت طرد مرتبط است. از جمله درون گرایی، روان رنجورخویی، سبک دلبستگی، اضطراب اجتماعی، انزوای اجتماعی و عزت نفس (۳۵) از نظر آماری در سطح ۰/۰۵ معنادار گزارش شد و روایی واگرا با همبستگی این پرسشنامه با مقیاس خودنظارتی محاسبه شد. رابینز (۰/۳۹) پایایی پرسشنامه نیز ۰/۸۳ محاسبه شد.

۴. یافته ها

میانگین، انحراف معیار و تجزیه و تحلیل همبستگی پیرسون در جدول ۱ خلاصه شد. طرد اجتماعی با حساسیت طرد و اضطراب همبستگی مثبت داشت. ($r=0.23, p \leq 0.001, r^2=0.05$) و با خودکارآمدی اجتماعی همبستگی منفی دارد ($r=0.53, p \leq 0.001, r^2=0.28$) خودکارآمدی اجتماعی با حساسیت طرد شدن و اضطراب همبستگی منفی داشت ($r=0.31, p \leq 0.001, r^2=0.10$) حساسیت به طرد با اضطراب همبستگی مثبت داشت ($r=0.30, p \leq 0.001, r^2=0.09$).

جدول ۱. آمار توصیفی و همبستگی بین متغیرها

میانگین	انحراف استاندارد	۱	۲	۳	۴
۲۷,۸۵	۴,۷	۱			
۶۰,۱۲	۱۱,۳	۰,۵۳***	۱		
۶۰,۳	۶,۶	۰,۲۳***	-۰,۳۱***	۱	
۳۲,۷۹	۹,۴	۰,۴۲***	-۰,۳۷***	۰,۳۰***	۱

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

جدول ۲: ضرایب مسیر، اثرات کلی و مجذور F

مسیرها			ضرایب مسیر مستقیم			اثرات کلی			مجذور F		
میانگین	ارزش T-	P	میانگین	ارزش T-	P	میانگین	ارزش T-	P	میانگین	ارزش T-	P
طرد اجتماعی/خودکارآمدی	-۰,۵۵	۱۶,۱۴	۰,۰۰۱	-۰,۵۷	۱۶,۱۴	۰,۰۰۱	۰,۵۳	۰,۰۰۱	۰,۵۳	۵-Aug	۰,۰۰۱
طرد اجتماعی/حساسیت به طرد	-۰,۳۸	۸,۳۰	۰,۰۰۱	۰,۴۲	۸,۳۰	۰,۰۰۱	۰,۳۰	۰,۰۰۱	۰,۳۰	۳-Dec	۰,۰۰۲
خودکارآمدی اجتماعی/اضطراب اجتماعی	۰,۱۶	۲,۳۳	۰,۰۰۹	۰,۱۶	۲,۳۳	۰,۰۰۹	۰,۱۶	۰,۰۰۹	۰,۱۶	۱-Aug	۰,۲۶
حساسیت به طرد/اضطراب اجتماعی	۰,۲۳	۲,۶۴	۰,۰۰۹	۰,۲۳	۲,۶۴	۰,۰۰۹	۰,۲۳	۰,۰۰۹	۰,۲۳	۱۱-Apr	۰,۳۲
طرد اجتماعی/اضطراب اجتماعی											

جدول ۲ نتایج ضرایب مسیرهای مدل پیشنهادی را نشان می دهد. نتایج نشان می دهد که همه مسیرهای پیشنهادی ضرایب معنی داری دارند. اثرات مستقیم خودکارآمدی اجتماعی و حساسیت به طرد اجتماعی به اضطراب اجتماعی به ترتیب ۰/۱۶ و ۰/۲۳، طرد اجتماعی به خودکارآمدی اجتماعی ۰/۵۵- و طرد اجتماعی و حساسیت به طرد ۰/۳۸- می باشد (شکل ۲). اندازه اثر F برای تحلیل رابطه سازه ها در تبیین سازه های پنهان درون را استفاده می شود. مقادیر ۰/۱۵، ۰/۳۵ و ۰/۳۲ مجذور F به ترتیب

نشان می‌دهد که اندازه اثر سازه برون‌زاد کوچک، متوسط یا بزرگ است (هایر و همکاران، ۲۰۱۴). در تحقیق حاضر، مقدار مجذور F برای مسیر طرد اجتماعی به خودکارآمدی اجتماعی بزرگ، مسیر طرد اجتماعی به حساسیت به طرد متوسط در در حالی که این مقدار برای مسیرهای خودکارآمدی اجتماعی به اضطراب اجتماعی و حساسیت به طرد به اضطراب اجتماعی کوچک است.

جدول ۳: ملاک‌های کیفی مدل پیشنهادی

متغیرها	R^2 (مقدار t)	AEV (مقدار t)	آلفای کرونباخ (مقدار t)	پایایی مرکب (مقدار t)	Q^2
اضطراب اجتماعی	۰,۱۲(۲,۹۲)	۱	۱	۱	۱
خودکارآمدی اجتماعی	۰,۳۳(۷,۹۶)	۰,۲۵(۱۱,۹۵)	۰,۷۵(۳۴,۷۳)	۰,۸۱(۳۳,۸۴)	Dec-00
حساسیت به طرد	۰,۱۴(۳,۹۴)	۰,۲۴(۱۲,۷۷)	۰,۶۸(۲۱,۸۱)	۰,۷۶(۲۵,۵۳)	Oct-00
طرد اجتماعی	-	۰,۲۶(۱۴,۶۳)	۰,۷۸(۴۱,۲۴)	۰,۸۳(۵۵,۳۷)	۰,۲۱

*Average Extracted Variance (AEV)

نکته: مقدار t در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ برابر با ۱/۹۶ و در سطح ۰/۰۱ برابر با ۲/۵۷

نتایج جدول ۳. نشان می‌دهد که ۱۲ درصد از واریانس اضطراب اجتماعی از طریق خودکارآمدی اجتماعی و حساسیت به طرد اجتماعی تبیین می‌شود. همچنین ۱۴ درصد از واریانس حساسیت به طرد توسط طرد اجتماعی تبیین می‌شود در حالی که ۰/۳۳ درصد از واریانس خودکارآمدی اجتماعی از طری طرد اجتماعی تبیین می‌شود؛ بنابراین قدرت تبیین این مقادیر در دامنه ضعیف تا نسبتاً متوسط قرار دارد. بنابراین در تحقیق ما، پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ برای سازه‌ها نسبتاً قابل قبول بود. چون در این مدل ساختاری، مجذور Q اضطراب اجتماعی، طرد اجتماعی، حساسیت به طرد و خودکارآمدی اجتماعی به عنوان متغیر پنهان بالاتر از صفر است، پس قدرت پیش‌بین کنندگی مدل ساختاری پیشنهادی قابل قبول است.

جدول ۴: خلاصه برازش مدل برای ارزشیابی مدل اندازه‌گیری شده

p	d -ULS (t -value)	d -G (t -value)	SRMR (t -value)	مدل برآورده شده
۰,۰۰۰۱	۱۰,۱۹(۲۰,۳۳۹)	۱,۹۵(۹,۵۸)	۰,۰۹(۲۶,۳۳)	

با توجه به مقدار SRMR در این تحلیل، می‌توان گفت که مدل پیشنهادی دارای برازش قابل قبولی است (جدول ۳). تفاوت بین ماتریکس کوواریانس تجربی و ماتریکس کوواریانس ضمنی ناشی از خطای نمونه‌گیری نیست و مدل برازش مناسبی دارد.

بحث و نتیجه گیری

تحقیق حاضر باهدف بررسی نقش میانجی حساسیت به طرد و خودکارآمدی اجتماعی در رابطه با طرد اجتماعی و اضطراب اجتماعی در بین دختران نوجوان شهر اردبیل انجام شد. برای بررسی هدف فوق از یک مدل پیشنهادی استفاده شد که طرد اجتماعی از طریق تاثیرگذاری بر حساسیت به طرد و خودکارآمدی اجتماعی بر اضطراب اجتماعی اثر می‌گذارد. نتایج ارزیابی مدل پیشنهادی بر اساس شاخص‌های SRMR، d LS، d G- حاکی از برازش خوب مدل پیشنهادی بود. همچنین شاخص‌های مربوط به پایایی و روایی هم در دامنه مورد قبول بوده است. نتایج حاضر همسو با مطالعات نیو و همکاران (۲۰۲۳)، وو و همکاران (۲۰۲۲)، بیان فرو همکاران (۱۴۰۱) است. بسیاری از محققان به طور فزاینده‌ای دریافته‌اند که طرد اجتماعی، به

عنوان یک تجربه اجتماعی منفی یا استرس‌زا، خطر ابتلا به اضطراب اجتماعی را افزایش می‌دهد. با این حال، در مورد اینکه چگونه طرد اجتماعی منجر به اضطراب می‌شود، کمتر شناخته شده است. بر اساس شواهد نظری و تجربی مرتبط، مطالعه حاضر نشان داد که تجربه طردشدگی اجتماعی در زندگی واقعی باعث افزایش حساسیت نسبت به افراد و کاهش خودکارآمدی اجتماعی و در نهایت افزایش خطر اضطراب اجتماعی می‌شود. به ویژه، اثرات میانجی شامل سه مسیر میانجی است اثرات میانجی جداگانه حساسیت طرد و خودکارآمدی اجتماعی، و همچنین اثر میانجی ترتیبی حساسیت طرد و خودکارآمدی اجتماعی. همانطور که فرض شد، طرد اجتماعی به طور معنادار و مثبت با اضطراب اجتماعی دختران نوجوان مرتبط بود. به عنوان یک تجربه بسیار منفی و استرس‌زا در زندگی اجتماعی روزمره، طرد اجتماعی دردهای اجتماعی و فیزیکی را برانگیخته می‌کند که ممکن است باعث ایجاد اضطراب، غم و افسردگی شود (کریمی و همکاران، ۱۴۰۳). از گهواره تا خانه سالمندان، در مدرسه، در محل کار، و در شبکه‌های اجتماعی آنلاین، طرد اجتماعی ممکن است در همه جا وجود داشته باشد و به افراد آسیب جدی وارد کند (دانش مهر و همکاران، ۱۴۰۲). دختران نوجوان با روابط بین فردی مختلفی از جمله روابط با معلمان خود، همکلاسی‌ها، کلاس‌های فوق برنامه و غیره مواجه هستند؛ متأسفانه، این روابط پیچیده به این معنی است که دختران نوجوان بیشتر احتمال دارد تجربیات اجتماعی منفی مانند طرد اجتماعی را تجربه کنند (رگندا و همکاران، ۲۰۲۲). بر این اساس، این مطالعه بیشتر با هدف بررسی مکانیسم‌های میانجی - نقش واسطه‌ای حساسیت طرد و خودکارآمدی اجتماعی انجام شد. به طور کلی، مدل‌های شناختی مرتبط با اضطراب اجتماعی خاطرنشان می‌کنند که افراد مبتلا به اضطراب اجتماعی دارای طرح‌واره‌های ناسازگار مرتبط با خود و دیگران هستند که با فعال‌شدن در موقعیت‌های اجتماعی، راهنمای فرایندهای توجهی و شناختی افراد می‌شوند (هلفت لئستد و همکاران، ۲۰۲۲). این نظریه نشان می‌دهد که رویدادهای منفی زندگی (حذف اجتماعی) و شناخت (مکانیسم‌های شناختی حساسیت طرد و خودکارآمدی اجتماعی) ارتباط نزدیکی با اضطراب دارند. به طور خاص، عوامل شناختی، عوامل آسیب‌پذیری کلیدی و مستقیمی هستند که به اضطراب کمک می‌کنند (مایولاتیس و همکاران، ۲۰۲۲). در همان زمان، شناخت فردی نسبت به محیط (حساسیت طرد) و خود (خودکارآمدی اجتماعی) توسعه یافت و تحت تأثیر تجربه اجتماعی قرار گرفت (جیان و همکاران، ۲۰۱۸). افراد با حساسیت طرد شدن بالا و خودکارآمدی اجتماعی پایین معمولاً مستعد تفسیر منفی وقایع بین فردی، نشخوار فکری و حتی از دست دادن ایمان به تعامل اجتماعی هستند که همه اینها در نهایت منجر به اضطراب اجتماعی می‌شود. به طور دقیق‌تر، وقتی افراد دارای حساسیت طرد شدن کنار گذاشته می‌شوند، انتظارات منفی را بدیهی می‌دانند و برای ارزیابی خود از سبک اسنادی نامناسب استفاده می‌کنند (روس و همکاران، ۲۰۲۳). این یافته همچنین با مدل ریسک بین فردی (پترسون و کاپالدی، ۱۹۹۰) سازگار است، که فرض می‌کند که روابط بین فردی خوب و هماهنگ می‌تواند تأثیرات منفی را از طریق خودکارآمدی اجتماعی ایجاد کند. با این حال، طرد اجتماعی می‌تواند با ایجاد کاهش خودکارآمدی اجتماعی، عملکرد بین فردی را مختل کند (سان و همکاران، ۲۰۲۱). در نتیجه، طرد اجتماعی نه تنها منجر به سازگاری منفی (به عنوان مثال، اضطراب اجتماعی) می‌شود، بلکه منجر به چرخه معیوب روابط بین فردی منفی می‌شود که خطر اضطراب اجتماعی را بیشتر تشدید می‌کند. بنابراین، این یافته تأیید می‌کند که حساسیت طرد و خودکارآمدی اجتماعی به عنوان نقش میانجی مهمی بین طرد اجتماعی و اضطراب اجتماعی عمل می‌کند. علاوه بر این، همچنین مشخص شد که اثر میانجی ترتیبی حساسیت طرد و خودکارآمدی اجتماعی در رابطه بین طرد اجتماعی و اضطراب اجتماعی وجود دارد. مطالعات قبلی ارتباط نزدیکی بین حساسیت به طرد و خودکارآمدی اجتماعی پیدا کردند (سان و همکاران، ۲۰۲۱). به خصوص، افراد طرد شده از نظر اجتماعی حساسیت بیشتری نسبت به طرد دارند، و برخی نشانه‌های اجتماعی خنثی در تعاملات بین فردی خود را منفی یا طرد اجتماعی می‌دانند (زاهو و همکاران، ۲۰۲۳). بدتر از آن، سوء تفاهم و پاسخ به سیگنال‌ها در ارتباطات بین فردی، ایجاد و حفظ روابط دوستانه را برای افراد دشوارتر می‌کند. متأسفانه، حساسیت به طرد باعث می‌شود افراد پیامدهای بد را به خود نسبت دهند، که به نوبه خود باعث کاهش خودکارآمدی اجتماعی آن‌ها می‌شود (فینستین و همکاران، ۲۰۲۰). علاوه بر این، این یافته همچنین با مدل نیاز-تهدید زمانی طردگرایی مطابقت دارد. روش‌های مداخله مرتبط مانند آموزش مهارت‌های اجتماعی می‌تواند برای کمک به دانش‌آموزان در اجتناب از طرد شدن اتخاذ

شود. شناخت درمانی مربوطه نیز می تواند برای تغییر تفسیر، اسناد و مقابله با رویدادهای اجتماعی منفی انجام شود. به طوری که حساسیت به طرد شدن را کاهش داده و خودکارآمدی اجتماعی را افزایش دهد و خطر ابتلا به این بیماری را کاهش دهد. محدود بودن پژوهش حاضر به دانش آموزان یک پایه ی تحصیلی و استفاده صرف از پرسشنامه برای ارزیابی متغیرها به ویژه ارزیابی اضطراب اجتماعی محدودیت عمده مطالعه حاضر بود که پیشنهاد می شود مطالعات آتی در دیگر مقاطع تحصیلی و با استفاده از ابزارهای مستقیم نظیر مصاحبه و مشاهده بالینی انجام شود و از لحاظ کاربردی با توجه به نقش طرد اجتماعی خانواده و نقش میانجی خودکارآمدی اجتماعی و حساسیت به طرد در اضطراب اجتماعی پیشنهاد می شود در مدارس با برگزاری کارگاه های آموزشی در زمینه آگاه سازی دانش آموزان و خانواده ها درباره اثرات بازی های و فعالیت های فردی و آموزش مهارت های ارتباطی با همسالان و روابط بین فردی اقدام کرد.

منابع و مراجع

۱. اقالری، حسن پور، جعفریان، قلی نیا آهنگر، همت. (۱۴۰۰). بررسی اضطراب ناشی از پاندمی کروناویروس در شاغلین مراکز بهداشتی درمانی شهرستان بابل در سال ۱۳۹۹: یک گزارش کوتاه. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، ۲۰(۸)، ۹۳۳-۹۴۲.
۲. بیان فر، قدرتی، مبین. (۱۴۰۲). اثربخشی آموزش هشیاری وجودی به شیوه گروهی بر طرد اجتماعی، سازگاری اجتماعی، کفایت اجتماعی و اجتناب شناختی در سالمندان مبتلا به سندرم آشیانه خالی. پژوهش های روانشناسی اجتماعی، ۱۲(۴۸)، ۳۵-۵۴.
۳. کریمی، نریمانی، محمد، بشرپور. (۱۴۰۳). الگوی روابط ساختاری طرحواره های هیجانی و همجوشی شناختی با علائم اضطراب اجتماعی در دانش آموزان با تأکید بر نقش میانجی حساسیت اضطرابی: یک مطالعه توصیفی. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، ۲۲(۱۲)، ۱۲۹۷-۱۳۱۴.

1. Balakrishnan, J., Abed, S. S., & Jones, P. (2022). The role of meta-UTAUT factors, perceived anthropomorphism, perceived intelligence, and social self-efficacy in chatbot-based services?. *Technological Forecasting and Social Change*, 180, 121692.
2. Bakioğlu, F. (2020). Internet addiction and social self-efficacy: the mediator role of loneliness. *Anales de Psicología/Annals of Psychology*, 36(3), 435-442.
3. Barlow, D. H. (2020). Causes of sexual dysfunction: The role of anxiety and cognitive interference. In *The Neurotic Paradox*, Volume 1 (pp. 183-198). Routledge.
4. Clark, D. A., & Beck, A. T. (2023). *Anxiety and Worry Workbook*. Guilford Publications.
5. Chellappa, S. L., & Aeschbach, D. (2022). Sleep and anxiety: From mechanisms to interventions. *Sleep medicine reviews*, 61, 101583.
6. Dodds, J. (2021). The psychology of climate anxiety. *BJPsych Bulletin*, 45(4), 222-226.
7. Dondio, P., Gusev, V., & Rocha, M. (2023). Do games reduce maths anxiety? A meta-analysis. *Computers & Education*, 194, 104650.
8. Feinstein, B. A. (2020). The rejection sensitivity model as a framework for understanding sexual minority mental health. *Archives of Sexual Behavior*, 49(7), 2247-2258.

9. Gao, S., Assink, M., Liu, T., Chan, K. L., & Ip, P. (2021). Associations between rejection sensitivity, aggression, and victimization: A meta-analytic review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 22(1), 125-135.
10. Heeren, A., Mouguiana-Daouda, C., & McNally, R. J. (2023). A network approach to climate change anxiety and its key related features. *Journal of Anxiety Disorders*, 93, 102625.
11. Holt-Lunstad, J., & Steptoe, A. (2022). Social isolation: An underappreciated determinant of physical health. *Current opinion in psychology*, 43, 232-237.
12. Hood, S., Barrickman, N., Djerdjian, N., Farr, M., Magner, S., Roychowdhury, H., ... & Hull, K. (2021). "I like and prefer to work alone": Social anxiety, academic self-efficacy, and students' perceptions of active learning. *CBE—Life Sciences Education*, 20(1), ar12.
13. Koban, L., Andrews-Hanna, J. R., Ives, L., Wager, T. D., & Arch, J. J. (2023). Brain mediators of biased social learning of self-perception in social anxiety disorder. *Translational Psychiatry*, 13(1), 292.
14. Luo, X., Wang, F., & Luo, Z. (2023). Investigation and analysis of mathematics anxiety in middle school students. *Journal of mathematics Education*, 2(2), 12-19.
15. Lau, N., Zhou, A. M., Yuan, A., Parigoris, R., Rosenberg, A. R., & Weisz, J. R. (2022). Social skills deficits and self-appraisal biases in children with social anxiety disorder. *Journal of Child and Family Studies*, 32(9), 2889-2900.
16. Mishra, M., & Allen, M. S. (2023). Rejection sensitivity and romantic relationships: A systematic review and meta-analysis. *Personality and Individual Differences*, 208, 112186.
17. Maiolatesi, A. J., Clark, K. A., & Pachankis, J. E. (2022). Rejection sensitivity across sex, sexual orientation, and age: Measurement invariance and latent mean differences. *Psychological Assessment*, 34(5), 431.
18. Nowland, R., & Qualter, P. (2020). Influence of social anxiety and emotional self-efficacy on pre-transition concerns, social threat sensitivity, and social adaptation to secondary school. *British Journal of Educational Psychology*, 90(1), 227-244.
19. Ragnedda, M., Ruiu, M. L., & Addeo, F. (2022). The self-reinforcing effect of digital and social exclusion: The inequality loop. *Telematics and Informatics*, 72, 101852.
20. Riedelbauch, S., Gaigg, S. B., Thiel, T., Roessner, V., & Ring, M. (2024). Examining a model of anxiety in autistic adults. *Autism*, 28(3), 565-579.
21. Ross, K. (2023). Psychobiotics: Are they the future intervention for managing depression and anxiety? A literature review. *Explore*, 19(5), 669-680.
22. Rapee, R. M., Creswell, C., Kendall, P. C., Pine, D. S., & Waters, A. M. (2023). Anxiety disorders in children and adolescents: A summary and overview of the literature. *Behaviour Research and Therapy*, 104376.
۲۳. Szuhany, K. L., & Simon, N. M. (۲۰۲۲). Anxiety disorders: a review. *Jama*, 328(24), 2431-2445.
24. Sotardi, V. A. (2022). On institutional belongingness and academic performance: Mediating effects of social self-efficacy and metacognitive strategies. *Studies in Higher Education*, 47(12), 2444-2459.

- 25.Sun, X., Zhang, Y., Niu, G., Tian, Y., Xu, L., & Duan, C. (2021). Ostracism and problematic smartphone use: the mediating effect of social self-efficacy and moderating effect of rejection sensitivity. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1-14.
- 26.Talidong, K. J. B., & Toquero, C. M. D. (2024). Philippine teachers' practices to deal with anxiety amid COVID-19. In *Loss and Trauma in the COVID-19 Era* (pp. 73-78). Routledge
- 27.Vatou, A., Gregoriadis, A., Tsigilis, N., & Grammatikopoulos, V. (2022). Teachers' social self-efficacy: development and validation of a new scale. *Cogent Education*, 9(1), 2093492.
- 28.Wang, F., Gao, Y., Han, Z., Yu, Y., Long, Z., Jiang, X., ... & Zhao, Y. (2023). A systematic review and meta-analysis of 90 cohort studies of social isolation, loneliness and mortality. *Nature human behaviour*, 7(8), 1307-1319.
- 29.Wu, Q., Ran, G., & Zhang, Q. (2022). Rejection sensitivity and trait anxiety: The indirect effects of regulatory emotional self-efficacy and shyness. *Current Psychology*, 41(8), 5481-5490.
- 30.Zhao, J., Guo, Z., Shi, H., Yu, M., Jiao, L., & Xu, Y. (2023). The relationship between parental phubbing and interpersonal aggression in adolescents: the role of rejection sensitivity and school climate. *Journal of interpersonal violence*, 38(11-12), 7630-7655.